

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: Bachelor i idrettsvitenskap	Vårsemesteret, 2024
Forfatter: Emil Borg Rodahl	Kandidatnummer: 266346
Veileder: Gaute Sørensen Schei, førsteamanuensis	
Tittel på oppgaven: Kommunikasjon i håndball: En studie av en elitetreners kamp-kommunikasjon	
Engelsk tittel: Communication in handball: A study of an elite coach`s match-communication	
Emneord: Trenerkommunikasjon, verbal kommunikasjon, non-verbal kommunikasjon, dommerpåvirkning Coach-communication, verbal communication, non-verbal communication, referee-influence	Antall ord: 8 526 (ekskludert forside, sammendrag, forord, innholdsfortegnelse, referanseliste og vedlegg) Antall vedlegg: 4 Stavanger, 16. mai 2024

Sammendrag

Bakgrunn: Håndball er en lagidrett der en treners kommunikasjon med spillere og dommere kan ha innvirkning på kampresultatet, da er både verbale og non-verbale interaksjoner viktige. Kommunikasjonen til treneren kan påvirke spillere og dommere både positivt og negativt. Tematikken ble valgt for å forstå kommunikasjon i håndball bedre, basert på tidligere erfaring som både trener og spiller. **Hensikt:** Hensikten med denne studien er å undersøke hvordan en håndballtrener hos et kvinnelig elite-lag kommuniserer under kamp. Hovedfokuset vil være på den verbale kommunikasjonen, men den non-verbale kommunikasjonen vil også bli belyst. **Metode:** Utvalget i studien bestod av en håndballtrener for et kvinnelig elite-lag. Det er en kvalitativ studie, hvor observasjon ble brukt som datainnsamlingsmetode. For å kode datamaterialet ble det brukt en egenmodifisert versjon av Bales (1950) sin interaksjonsprosessanalyse. Det ble også tatt feltnotater før, under og etter kampen. **Resultater:** Det ble registrert 226 verbale uttalelser fra trener gjennom kampen, hvorav 31 ble plassert i sosial-emosjonelt område (positive og negative reaksjoner). I oppgave-område ble det plassert 75 uttalelser, fordelt mellom forsøk på svar (71 uttalelser) og spørsmål (fire uttalelser). I tillegg til disse ble 120 uttalelser plassert innenfor de modifiserte kategoriene: selvsnakk, dommersnakk og annet. Kampen inneholdt fem timeouts, der det kun var den første som hadde en umiddelbar effekt på lagets prestasjon etterpå. Feltnotater viste at trener hadde et tydelig kroppsspråk, med korte beskjeder underkampen, med mer utfyllende kommentarer i pausen og etter kampen. **Konklusjon:** Studien fant at trenerens kommunikasjon var preget av instruksjoner til spillerne, og at trener hadde flere verbale negative enn positive reaksjoner. Begrensninger ved Bales (1950) IPA-modell antyder behov for tydeligere klassifisering. Fremtidig forskning bør observere flere trenere, og bør vurdere å observere trenere over flere kamper i tillegg til å observere den non-verbale kommunikasjonen i større grad.

Nøkkelord: Trenerkommunikasjon, verbal kommunikasjon, non-verbal kommunikasjon, dommerpåvirkning

Abstract

Background: Handball is a team sport where a coach's communication with players and referees can influence the outcome of the game. Both verbal and non-verbal interactions are important. The coach's communication can impact players and referees both positively and negatively. This topic was chosen to gain a better understanding of communication in handball, based on previous experience as both a coach and player. **Aim:** The aim of this study is to examine the communication of a coach for a women's elite team surrounding a game. The main focus will be on verbal communication, but non-verbal communication will also be highlighted. **Method:** The study sample consisted of a handball coach for a women's elite team. It's a qualitative study in which observation was used as the data collection method. To code the data, a custom-modified version of Bales' (1950) interaction process analysis was used. Field notes were also taken before, during and after the game. **Results:** During the game, the coach made 226 verbal statements. This included 31 social-emotional remarks (positive/negative reactions), 75 utterances placed in the task-area (71 attempted answers and four questions), and 120 statements falling into modified categories (self-talk, referee talk and others). Only the first of five timeouts had an immediate impact on the team's performance, while field notes indicated that the coach had a clear body language, with brief instructions during the game, and more detailed comments during halftime and after the game. **Conclusion:** The study found that the coach's communication was characterized by instructions to players, and the coach had more negative verbal reactions than positive ones. Limitations of the Bales (1950) IPA model suggest a need for clearer classification. Future research should observe more coaches and consider observing a coach over multiple games, along with placing greater emphasis on observing non-verbal communication.

Keywords: Coach-communication, verbal communication, non-verbal communication, referee-influence

Forord

Arbeidet med bacheloroppgaven har vært en krevende prosess og en givende opplevelse. Jeg har fått støtte fra mange underveis, og ønsker å fremheve noen.

Jeg vil først og fremst rette en stor takk til min veileder, førsteamanuensis Gaute Sørensen Schei, for god veiledning og støtte gjennom hele prosessen. I tillegg ønsker jeg å takke deltagerne i studien for å delta, og for deres positive innstilling og samarbeid.

Videre vil jeg takke medstudenter. Å dele lesesal og grupperom har gjort skrivearbeidet morsommere, og jeg har fått mange gode tips gjennom diskusjon og samarbeid med dere. Jeg vil også takke mine foreldre for støtte og mange diskusjoner om oppgaven.

Alt i alt har det vært en utfordrende og morsom reise, og jeg setter stor pris på all hjelp jeg har fått i forbindelse med bacheloroppgaven min.

Emil Rodahl

16.05.2024

Stavanger

Signatur

Dato

Sted

Innhold

1.0 Innledning.....	8
1.1 Egen erfaring	9
1.2 Problemstilling.....	9
1.3 Avgrensning.....	9
2.0 Teori	10
2.1 Bales Interaction Process Analysis (IPA).....	10
2.2 Kommunikasjon.....	11
2.2.1 Verbal og non-verbal kommunikasjon.....	12
2.2.2 Kommunikasjon i kamp	12
2.3 Trenerrollen	13
2.3.1 Kommunikasjonskompetanse hos en trener.....	14
2.4 Tidligere forskning på trenerkommunikasjon i kamp	14
3.0 Metode.....	16
3.1 Design	16
3.2 Utvalg	17
3.3 Datainnsamling/instrument.....	17
3.4 Prosedyre	18
3.5 Forskningsetiske vurderinger	18
3.6 Dataanalyse.....	19
3.7 Troverdighet	19
4.0 Resultater.....	21
4.1 Koding i Bales IPA (1950)	21
4.1.1 Sosial-emosjonelt område	21
4.1.2 Oppgave-område	22
4.1.3 Egne modifikasjoner	23
4.2 Timeouts	24
4.2.1 Første omgang.....	24
4.2.2 Andre omgang.....	24
4.3 Feltnotater	25
4.3.1 Møter og garderobesnakk.....	25
4.3.2 Under kampen	26
5.0 Diskusjon.....	27
5.1 Trenerkommunikasjon	27
5.2 Metodisk diskusjon	29
5.3 Fremtidig forskning	31

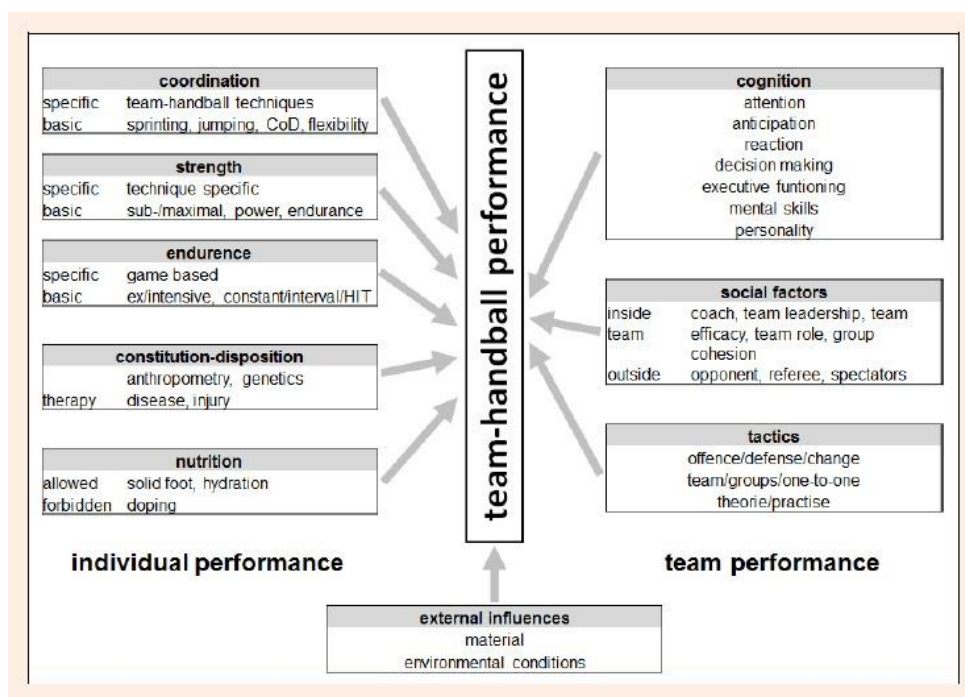
6.0 Konklusjon	32
Referanseliste	33
Vedlegg	36
Vedlegg 1: Samtykkeskjema til tredjepersoner	36
Vedlegg 2: Samtykkeskjema til trener.....	38
Vedlegg 3: Meldeskjema	40
Vedlegg 4: Risikoanalyse	41

Liste over figurer

Figur 1. Individuelle- og lagfaktorer i håndball.	8
Figur 2. Bales IPA (Interaction Process Analysis)	10
Figur 3. Kakediagram som viser inndeling av den observerte elitetrenerens kommunikasjon under kampen. Totalt 226 uttalelser.	21

1.0 Innledning

Håndball er en kompleks lagidrett der resultatet bestemmes av mange forskjellige faktorer. To lag spiller mot hverandre der hovedmålet å score flere mål enn motstanderne. Det er en fysisk krevende idrett som veksler mellom høyt og lavt tempo, og som innebærer bevegelser og ferdigheter som hopping, løping, taklinger, hurtige retningsforandringer og styrke (se figur 1). Alle disse bevegelsene og ferdighetene gjennomføres med høy intensitet. Hvordan man presterer vil bestemmes av enkeltmannsprestasjoner der disse bevegelsene er sentrale. Det vil også bestemmes av taktiske komponenter og sosiale faktorer i laget, som for eksempel kommunikasjon, som vil påvirke resultatet i en håndballkamp (Wagner et al., 2014).

Figur 1. Individuelle- og lagfaktorer i håndball (Wagner et al., 2014).

Kommunikasjon betyr å dele et budskap med en eller flere mennesker (Haugstvedt & Stordal, 1995, s. 13). For at et lag skal kunne samarbeide, er både spillere, trenere og støtteapparat avhengige av å kommunisere godt. Det finnes mange ulike typer kommunikasjon, og mange forskjellige definisjoner på kommunikasjon.

Underveis i en håndballkamp vil spillere og trenere kommunisere og samarbeide for at laget skal prestere best mulig. Trenere vil da komme med råd, tilbakemeldinger og instruksjoner underveis i kampen for å justere det som kan gjøres bedre og opprettholde det som gjøres bra (Wagner et al., 2014). Oppførselen til trener underveis i kamp vil kunne påvirke spillerne positivt og slik treneren ønsker, men det kan også påvirke spillerne negativt. Som trener handler

det om å finne ut hvordan man skal kommunisere og oppføre seg ovenfor spillerne sine, slik at de presterer best mulig (*Coaches Education Platform*, u.å.).

Hensikten med denne studien er å undersøke hvordan en trener for et kvinnelig elite-lag kommuniserer under kamp. Hovedfokuset kommer til å være på den verbale kommunikasjonen, men den non-verbale kommunikasjonen vil også bli belyst.

1.1 Egen erfaring

Jeg har drevet med håndball i 16 år, og spiller i dag på øverste nasjonale nivå. Dette har blitt kombinert med å være trener for ulike lag opp gjennom årene, og det er noe jeg vil fortsette med. Som trener ønsker jeg å påvirke mine spillere til å prestere best mulig, og som spiller ønsker jeg at min trener gjør det samme for meg. Da er kommunikasjon viktig. Jeg forsøker å ta med meg erfaringer jeg har fra tidligere trenere, og bruke dette når jeg selv er trener. Gjennom erfaringer både som spiller og trener har jeg reflektert over hvilken rolle kommunikasjon har i kampsituasjonen. Jeg har tenkt over hvordan jeg ønsker at trener kommuniserer med meg, og hvordan jeg selv kommuniserer med mine spillere.

For å oppnå en større forståelse for kommunikasjon i håndball og øke min kunnskap på dette området, ønsker jeg å fordype meg gjennom å studere innholdet i kommunikasjonen nærmere. Valg av tema er motivert av min interesse for hvordan trener kommuniserer med spillere individuelt og med laget som helhet.

1.2 Problemstilling

Hvordan kommuniserer en håndballtrener i eliteserien under kamp?

1.3 Avgrensning

Dette casestudiet avgrenses med at det kun gjennomføres observasjon på én trener. I tillegg til å kunne prate med spillerne før kamp, i pausen og etter kamp, har trenere også mulighet til å ta «timeouts» i løpet av en kamp. Da får treneren ett minutt til å snakke med alle spillerne sine (*Fortolkninger til Spillereglene | handball.no*, u.å.). Alt trener sier under kamp og i timeouts blir tatt opp, i tillegg til at det blir tatt feltnotater før, under og etter kampen. Ingenting av det spillerne sier blir analysert, det er kun trenerkommunikasjonen som undersøkes.

2.0 Teori

I teori-kapittelet vil jeg introdusere Bales (1950) modell utviklet for å analysere interaksjoner mellom mennesker, og prøve å gi en grunnleggende forståelse om kommunikasjon generelt og kommunikasjon i idretten, i tillegg til å beskrive trenerrollen og hvordan man som trener kan påvirke utøverne sine.

2.1 Bales Interaction Process Analysis (IPA)

Bales (1950) utviklet en metode for å undersøke interaksjoner i små grupper, med mål om å avdekke mønstre og forklare hvorfor de oppstår (Bales, 1950, s. 31).

Positive reactions	1	<i>Seems friendly, shows solidarity, raises other's status, gives help, reward</i>
	2	<i>Shows tension release, jokes, laughs, shows satisfaction</i>
	3	<i>Agrees, shows passive acceptance, understands, concurs, complies</i>
Attempted answers	4	<i>Gives suggestion, direction, implying autonomy for others</i>
	5	<i>Gives opinion, evaluation, analysis, expresses feeling, wish</i>
	6	<i>Gives information, orientation, repeats, clarifies, confirms</i>
Questions	7	<i>Asks for information, orientation, repetition, confirmation</i>
	8	<i>Asks for opinion, evaluation, analysis expression of feeling</i>
	9	<i>Asks for suggestion, direction, possible ways of action</i>
Negative reactions	10	<i>Disagrees, shows passive rejection, formality, withholds help</i>
	11	<i>Shows tension, asks for help, withdraws out of field</i>
	12	<i>Seems unfriendly, shows antagonism, deflates other's status, defends or asserts self</i>

Figur 2. Bales IPA (Interaction Process Analysis) (Bales, 1950, s. 9).

Metoden kategoriserer interaksjoner i 12 ulike typer, delt inn i fire hovedkategorier:

- A. Ulike varianter av positive reaksjoner.
- B. Gruppe av forsøk på svar.
- C. Gruppe av interaksjoner som enkelt kan kategoriseres som spørsmål.
- D. Lignende gruppe som i kategori A, bare med negative reaksjoner.

Ved å se på denne inndelingen vil man kanskje tenke at en interaksjonsprosess vil inneholde spørsmål, etterfulgt av forsøk på svar, som igjen etterfølges av enten en negativ eller en positiv reaksjon. «Dette er en idealisert oppfatning som i stor grad er formell og ignorerer de fleste

viktige empiriske kjennetegn av interaksjon som vi er interessert i» (Bales, 1950, s. 8). De fire kategoriene kan igjen deles inn i to områder: «sosial-emosjonelt»- og «oppgave»- område». Negative og positive reaksjoner går inn under sosial-emosjonelt-område, mens spørsmål og forsøk på svar går inn under oppgave-område.

Når man fokuserer mye på selve oppgaven, kan det føre til stress i sosiale og emosjonelle relasjoner. Dette krever at gruppen må håndtere disse spenningene. De 12 kategoriene inneholder seks sosial-emosjonelle reaksjoner, hvor tre er positive og tre er negative reaksjoner. Resten omfatter oppgaveorientert kommunikasjon som spørsmål og forsøk på svar rettet mot oppgaveløsning (Nam et al., 2009).

Interaksjonsprosessanalysen (IPA) kan brukes innenfor håndball for å studere interaksjoner spillere seg mellom, og mellom spillere og trenere. Den gir et innblikk i balansen mellom oppgaveorientert kommunikasjon (der fokus er på å løse mål), og sosial-emosjonell kommunikasjon (omhandler gruppens dynamikk og samhold). Den er fleksibel og kan tilpasses ulike kontekster (Keyton 1997, s. 240)

2.2 Kommunikasjon

Kommunikasjon betyr å dele informasjon eller skape forståelse mellom to eller flere personer. Ordet kommer fra det latinske ordet «communis», som betyr «felles». Det ligger til grunn for verbet «communicare», som betyr «å gjøre felles» (Haugstvedt & Stordal, 1995, s. 13). Hvordan man kommuniserer påvirkes av flere faktorer, deriblant tidligere erfaringer, personlige holdninger, og forholdet mellom dem som kommuniserer. Det vil være rammefaktorer som påvirker kommunikasjonen. Disse kan være hvor mye tid man har til rådighet og hvilken hensikt kommunikasjonen har (Haugstvedt & Stordal, 1995, s. 13). I håndball vil man for eksempel ha mer tid til å kommunisere i time-outs eller i pausepratene enn man får mulighet til i spillsituasjoner, da man kanskje bare har noen sekunder til å kommunisere.

Kommunikasjon foregår konstant i ulike former gjennom en håndballkamp (Høigaard, 2020, s. 215). Mabry og Barnes (1980) definerte kommunikasjon på følgende måte; «en sosial prosess som involverer sosial utveksling av symboler eller oppførsel mellom to eller flere personer». Alle beskjeder og atferd mellom lagmedlemmer kan ifølge denne definisjonen kalles kommunikasjon. Det vil være både verbal og non-verbal kommunikasjon, inkludert gestikulering og kroppsspråk. Som nevnt i innledningen er det mange ulike definisjoner på kommunikasjon, og mange ulike former for kommunikasjon. Definisjonen til Mabry og Barnes (1980) passer fint sammen med hvordan trenere og spillere kan kommunisere med hverandre

underveis i en håndballkamp, og jeg velger derfor å benytte meg av denne definisjonen videre i teksten.

Man er avhengig av kommunikasjon for å koordinere kollektive handlinger. Blir man for avhengig av kommunikasjon underveis i kamp kan det indikere at teamet ikke har automatiserte fellesmodeller, fordi en må kommunisere for å forstå hverandre (Entin & Serfaty, 1999). Ved å kommunisere under kamp risikerer man at motstanderne kan oppfatte det som sies, eller at det blir misforståelser grunnet kommunikasjon i stressende situasjoner. Dette kan for eksempel skje hvis en trener gir beskjed om hvordan laget skal stå i forsvar, og noen misforstår dette kan det føre til forvirring og gi en fordel til motstanderlaget. Det mange lag gjør, er å forenkle kommunikasjonen ved å bruke tegn eller koder som teamet vet hva betyr, enten gjennom verbal eller non-verbal kommunikasjon (Høigaard, 2020, s. 101–102). I håndball kan dette være innøvde trekk som har blitt gjort på trening dagen før kamp, som de har laget et eget symbol for eller har et tall for som hele laget vet hva betyr. Selv om kommunikasjon kan ha utfordringer er det svært viktig i håndball.

2.2.1 Verbal og non-verbal kommunikasjon

Kommunikasjon er selve grunnlaget for omgjengelighet og sosialisering blant mennesker, som innebærer interaksjoner, utveksling av roller (sender/mottaker), en kodedeling og deling av en kontekst og kanal (Raiola & Di Tore, 2012, s. 347). Watzlawick et al. (1967, s. 22) definerer kommunikasjon som det som påvirker atferd, og sier at all atferd er kommunikasjon, og all kommunikasjon påvirker atferd. Man kan påvirke atferd ved å bruke verbal kommunikasjon og non-verbal kommunikasjon. Kommunikasjon vil med dette perspektivet være all atferd man har som kan påvirke andres atferd, det betyr at alt av tegn, symboler, bevegelser og holdninger går inn under kommunikasjon, sammen med det verbale (Watzlawick et al., 1967). Ser man på en interaksjon utenfra vil det være vanskelig å tolke den non-verbale kommunikasjonen som utveksles i en interaksjon siden man ikke har informasjon om signaler som gis, symboler, tegn og holdninger (Mehrabian, 1972).

2.2.2 Kommunikasjon i kamp

Kommunikasjon kan ses på som en dynamisk prosess mellom to eller flere deltagere. Det brukes både verbal og non-verbal kommunikasjon for å utvikle, dele og forstå mening (Frey et al., 1999). I en fotballkamp vil den ytre samtale foregå gjennom fire ulike meldingssystemer Disse er prat/snakk/rop, tegn (peking, gestikulering osv.), plassering av med- og motspillere og bevegelse av med- og motspillere (Andreassen et al., 1989, s. 107). Disse ulike formene for samtale vil være like relevante i håndball som i fotball, der rop og kroppsspråk ofte brukes for

å koordinere handlinger. Eksempler på ytre samtale i en håndballkamp kan være at man løper på kontring og roper på ballen, eller at en strekspiller plasserer seg på en forsvarsspiller og peker i rommet bak en annen for å indikere at han/hun skal rykke dit.

Dokumentasjon om viktigheten av kommunikasjon innad i laget innen idrett blir støttet av flere og flere studier. Carron og Eys (2011) fremhever kommunikasjon som grunnleggende for et lag sin struktur, og at effektiv kommunikasjon bidrar til både taktikk og samarbeid på banen. Forskjellige definisjoner av kommunikasjon varierer ut fra hvilken idrett man studerer, som gjenspeiler en lignende situasjon i andre områder også. Sullivan og Feltz (2003) bruker en definisjon som identifiserer kommunikasjon som «en symbolsk prosess der to personer, bundet sammen i et forhold gir hverandre ressurser, eller forhandler utbytte av ressurser med hverandre». Sullivan og Gee (2007, s. 108) tenkte på kommunikasjon som «mellommenneskelig utveksling av informasjon med sikte på et verdifullt utfall», som f.eks. prestasjon i laget eller kohesjon. Kommunikasjon i idrettslag handler om å utveksle informasjon gjennom verbale og non-verbale midler for å oppnå felles mål. Effektiv kommunikasjon påvirker både taktikk og samspill på banen, i tillegg til å kunne bidra til tillitsbygging og fellesskap innad i laget (kohesjon) (Carron & Eys, 2011, s. 128).

2.3 Trenerrollen

Treneren vil alltid være viktig for utøverne, og har mange roller å fylle uansett alder, kjønn, nivå og type idrett. En treners mest åpenbare rolle er den idrettslige rollen, som innebærer tilrettelegging og veiledning for utøverne under trening og konkurranse. Denne studien undersøker toppidrettstreneren, som utgjør en liten del av trenermiljøet og stiller høyere krav til grad av alvor, kompetanse og prestasjoner enn trenere i barne/breddeidretten (Sæther, 2015, s. 9–11). Det er ikke nødvendigvis slik at all kommunikasjon som skjer i et lag er bra. Kommunikasjon i lag er viktig, og er med på å påvirke hvordan lagmedlemmer tolker beskjeder. Som vist i studien til Danielsen et al. (2023) er kommunikasjon sentralt i idrett, og kan påvirke samhandling, prestasjon og utvikling i idrettslag.

Trenere jobber tett med sine utøvere, og skaper relasjoner med dem som kan påvirke prestasjoner. Innenfor trenerkonteksten finnes det flere relevante begrep som involverer trener og utøver; dyade, gruppe og lag (Jowett & Felton, 2024, s. 3). En dyade referer til en to-personers enhet, og er den minste formen for sosial gruppe (Nilstun, 2018). En gruppe er en samling individer som koordinerer sin individuelle innsats, mens et lag defineres som en gruppe mennesker som deler et felles formål og flere utfordrende mål (Kozlowski, 2018). En dyade

fungerer som et lag innenfor laget, og målet er at alle jobber sammen for å oppnå felles mål (Jowett & Felton, 2024, s. 3).

For at et lag skal prestere effektivt, må flere karakteristikk oppfylles. Ifølge Edmondson og Harvey (2017) og Kozlowski og Ilgen (2006) er det tre hoved-karakteristikk som måtte oppfylles. Disse tre er å skape sterke forhold, ha effektiv kommunikasjon og at man må drive forsvarlig ledelse.

2.3.1 Kommunikasjonskompetanse hos en trener

Å ha en trener som behersker kommunikasjon er viktig for at idrettslag skal lykkes. Trenerer som lykkes, kommuniserer ofte godt, mens de som ikke lykkes kan mangle denne ferdigheten, selv om de har den faglige kompetansen (Martens & Vealey, 2023, s. 62). En trener må kunne gi kollektive beskjeder om taktiske vurderinger, i tillegg til å komme med konkrete tilbakemeldinger til enkeltspillere som går på skuddteknikk eller avstand til forsvarsspillere. Det er en mer kompleks prosess enn kun det man sier (Martens & Vealey, 2023, s. 62).

En trener ønsker å påvirke atferden til spillerne sine. Kommunikasjon handler om mer enn det man faktisk sier, non-verbal kommunikasjon og kroppsspråk er også viktig (Watzlawick et al., 1967, s. 22). Man kan påvirke spillerne sine uten å si noe, for eksempel ved å kaste med armene eller å se oppgitt ut. En trener kan bruke signaler eller gester for å gi instruksjoner om taktikk eller spillemønstre, forutsatt at spillerne forstår betydningen av disse tegnene (Edmondson & Harvey, 2017; Kozlowski & Ilgen, 2006).

2.4 Tidligere forskning på trenerkommunikasjon i kamp

Kommunikasjon som tema er blitt forsket på i mange ulike idretter. Det er blitt gjort mye forskning på lagsporter generelt (Debanne, 2014; Giske et al., 2013; Høigaard et al., 2017; Slancova & Slancova, 2021). Mesteparten av forskningen er gjort på barn/ungdom eller breddeidrett, og ikke på utøvere som driver med idrett på elitenivå.

En studie gjort av Slancova og Slancova (2021) ønsket å undersøke kommunikasjon mellom trenere og spillere i slovakisk fotball, volleyball og håndball. De identifiserte syv ulike former for kommunikasjon; referensielle, reaktive, regulative, reaktive/regulative, konstruksjonelle, kontakt og rutiner. Resultatene viste at trenerkommunikasjon var preget av positivitet og ofte fremtidsorientert. Trenerne brukte kommandoer, instruksjoner og positive tilbakemeldinger for å motivere spillerne. Det ble også analysert non-verbale kommunikasjonselementer, der de fant at gestikulasjoner som supplerer verbalt språk (instruksjoner) var mest vanlig. Den gir innsikt i dynamikk og betydningen av kommunikasjon mellom trener/utøver i lagidretter (Slancova &

Slancova, 2021). Høigaard et al. (2017) undersøkte forholdet mellom trenernes kommunikasjonsmønster og lagidentitet blant ungdoms-fotballspillere med en gjennomsnittsalder på 15 år. Studien fant at humor og positiv/instruktive tilbakemeldinger fra trenere var positivt relatert til lagidentitet, mens negativ/straffende tilbakemelding fra trener ikke hadde noen signifikant korrelasjon (Høigaard et al., 2017).

Trenere kommuniserer ikke bare med spillere, men også med dommere for å påvirke deres avgjørelser. Debanne (2014) gjennomførte en studie på franske elite-lag for å se hvordan trenere prøver å påvirke dommere. De fant at kommunikasjonen mellom trener og dommere vil variere ut fra situasjon. Studien viste at trenere som får gult kort i første omgang kommuniserer mindre i andre omgang for å unngå ytterligere straff. Samtidig som de prøvde å påvirke avgjørelser i større grad, og uttrykte mindre uenighet etter å ha mottatt gult kort. Dersom trenerne ikke hadde fått gult kort var det motsatt; mer uenighet med dommerne og prøvde i mindre grad å påvirke avgjørelser. Studien konkluderte med at det er behov for ytterligere forskning for å bekrefte og utvide funnene i denne studien.

3.0 Metode

Metode er et omfattende begrep og fagområde. Det er et redskap og en fremgangsmåte som benyttes for å løse utfordringer og oppnå forståelse (Holme & Solvang, 1996, s. 14). Ifølge Riley (1963) inkluderer samfunnsvitenskapelig metode både systematisering og analyse av data, som hjelper oss å få en bedre forståelse av samfunnet. I metode-kapittelet vil jeg beskrive hvilken metode jeg har valgt å benytte meg av. Videre i kapittelet vil jeg begrunne valget mitt, og hvorfor metoden jeg har valgt passer til å svare på min problemstilling. I tillegg kommer jeg til å beskrive både utvalg i studien og hvilket instrument som ble brukt, og hvordan prosedyren av datainnsamlingen ble gjennomført. Til slutt skal jeg beskrive hvordan det innsamlede datamaterialet ble analysert.

3.1 Design

For å samle data innenfor en rimelig tidsramme for studien, ble observasjonen gjennomført tidlig. Dette er en casestudie av én enkelt trener. Yin (1986) definerer casestudie som en empirisk undersøkelse som utforsker et aktuelt fenomen innenfor virkelige rammer, spesielt når grensene mellom kontekst og fenomen er uklare. I denne studien var fenomenet som ble undersøkt trenerkommunikasjon under en håndballkamp. Casestudier omfatter ofte komplekse emner med mange variabler som ikke kan kontrolleres (Kruuse, 1999, s. 62). De ulike typer casestudier kan variere avhengig av hva- og hvor mange man skal undersøke (Robson, 1999, s. 51).

Observasjon ble valgt som datainnsamlingsmetode, for å få en naturlig forståelse av kommunikasjonen til treneren. Det gir direkte innsikt uten å spørre deltagerne i studien enn deres meninger, følelser eller holdninger. Man ser kun på hva de gjør og hører etter på hva de sier (Robson, 1999, s. 191). Målet var å se hvordan treneren faktisk kommuniserte, ikke bare hvordan trener selv sier h*n kommuniserer (Tjora, 2021, s. 62). Tilnærmingen var induktiv, og tolkningen av trenerens kommunikasjon bestemmes av selve observasjonen (Thomas et al., 2015, s. 29–30). I observasjonen hadde jeg rolle som observerende deltager. Rollen min som observatør var åpen, og deltagerne var klar over at de ble observert (Tjora, 2021, s. 68).

Denne var en kvalitativ studie med formål om å undersøke kommunikasjonen under kamp hos en trener for et kvinnelig elite-lag. Tilnærmingen hadde som mål å gi økt forståelse og innsikt i trenerkommunikasjon, uten å nødvendigvis fokusere på tall og statistiske generaliseringer (Tjora, 2020). Grønmo (1996) understreker viktigheten av tekstbaserte data som grunnlag for

kvalitative metoder, og at andre typer data, selv på ordinalnivå, ofte kan omtales som kvalitative.

Datainnsamlingen i denne studien er primært basert på verbale uttalelser og setninger fra treneren under kampen. Selv om disse uttalelsene blir kodet og tilordnet tall til kategorier, forblir dataene kvalitative (Iversen, 2011). Formålet med kodingen er ikke å oppnå statistiske generaliseringer, men heller å organisere og kategorisere dataene for å trekke ut meningsfulle mønstre og temaer. Denne tilnærmingen fokuserer på å fange detaljer og kontekst i kommunikasjonen under kampen, som er typiske kjennetegn på kvalitativ forskning. Slik forskning søker å gi dybde, nyanser og variasjon i forståelsen av fenomenet (Iversen, 2011). I tillegg vil det å generalisere disse funnene til en større populasjon være vanskelig, ettersom det kun er en enkelt trener som undersøkes. Målet med studien blir da å gi en detaljert beskrivelse av kommunikasjonen til denne enkelte elite-treneren.

3.2 Utvalg

Ettersom hensikten med oppgaven var å undersøke hvordan en håndballtrener på elitenivå for kvinner i Norge kommuniserte med sitt lag på kampdag, ble casestudie valgt for å kunne gå i dybden. Datagrunnlaget er en casestudie med én person. Treneren som observeres er hovedtrener for et kvinnelig elite-håndballag på øverste divisjon i Norge. Datainnsamlingen ble gjennomført som planlagt, og alder/kjønn på trener holdes anonymt.

3.3 Datainnsamling/instrument

Data ble samlet inn ved hjelp av et kamera med egen sender og en mottaker som var koblet til kameraet. Kameraet var et Canon XA11-kamera, som er et kompakt og profesjonelt videokamera med muligheter for opptil 220 minutter sammenhengende opptakstid (Canon, 2024). Pakken med sender og mottaker heter «Sennheiser Evolution Wireless 112P G4 A1-band», som inneholder en SK100 G4 «bodypack»-sender og en EK 100 G4 lommemottaker. Disse hadde opptil 100 meters rekkevidde og åtte timers operasjonstid (*Sennheiser EW 112P G4 A1-Band*, u.å.). Dette utstyret var tilgjengelig for utlån på universitetet, noe som gjorde det både tidssparende og økonomisk. I tillegg til dette var utstyret lett å bruke, og det var lett å overføre lydfilen fra kameraet til PC-en.

Utstyret som ble brukt for å ta opp det treneren sa på kamp, var et kamera og en «mygg» som ble festet til trener. For at lyden skulle tas opp, måtte også kameraet være på. For å unngå at personer kom med på videoen, ble opptaket gjort med linsebeskytteren på.

3.4 Prosedyre

Prosessen startet høsten 2023. Det ble gjennomført møter med veileder, hvor det ble bestemt tematikk, problemstilling og forskningsmetode. Opptaksutstyr ble lånt fra Universitetet i Stavanger (UIS), og oppbevart forsvarlig hos meg fra januar 2024 til datainnsamlingen var ferdig. Det ble gjennomført en pilot-test av utstyret under en håndballtrening for et elite-lag 16 januar 2024. Bakgrunn for testen var for å sikre at utstyret fungerte som forventet, og at datainnsamlingen kunne analyseres etterpå. Pilottesten bekreftet god lyd på filene og tilgang til lydfilene for senere analyse. Myggen var på trener i to timer, før opptaket ble lastet over på PC. Lydfilen ble ikke transkribert, men den ble gjennomgått og slettet etter testen. Den ble gjennomført i god tid før den faktiske observasjonen slik at eventuelle endringer kunne bli gjort.

Etter godkjenning ble gitt fra SIKT til å gjennomføre studien, startet datainnsamlingen. Kontakt ble opprettet med treneren jeg ønsket å observere, h*n ble informert om studien og et møte ble planlagt. Det ble gitt ytterligere informasjon, og trener var åpen for å delta i studien. Etter samtale med trener kom vi fram til at jeg kunne bli med på møte før kamp, siste prat før de gikk ut til kamp, pauseprat og praten etter kamp, og ta feltnotater fra disse observasjonene. Spillerne ble informert om studien dagen før kamp. På dette møte ble samtykkeskjema presentert og gjennomgått for både trenere og spillere, og signert av samtlige på møtet.

Det ble totalt 80 minutter med lydopptak av trenerens kommunikasjon under kamp. Det ble totalt 3 timer og 45 minutter med feltnotater, helt fra jeg kom til hallen før kamp og til etter siste prat i garderoben etter kamp. Jeg hadde fokus på hvilke arbeidsoppgaver trener kom med før kampstart, og om det var noen sammenheng mellom det som ble sagt før kamp, i pausen og etter kamp.

3.5 Forskningsetiske vurderinger

I forhold til forskningsetiske retningslinjer har jeg fulgt de samme retningslinjene som Universitetet i Stavanger (UIS) følger. UIS følger i tillegg til dette De nasjonale forskningsetiske komiteene sine anbefalinger (*Forskningsetikk ved UiS | Universitetet i Stavanger*, u.å.). For å beskytte utvalget og ha tillatelse til å gjennomføre studie ble det sendt inn samtykkeskjema for treneren til SIKT. Der fikk jeg beskjed om at det tredjepersoner sa i studien også kunne bli tatt opp, og sendte derfor inn samtykkeskjema for både spillere og trenere. Skjemaene ble presentert og signert av alle på møtet dagen før kamp. Her ble spillere og trenere informert om studien, og at det de sa kanskje kunne bli fanget opp, men at det ikke ville bli brukt i oppgaven. Dersom trener sa navn i opptaket, ble navnet anonymisert i transkribering og kodingen slik at man ikke kunne finne ut hvem opptaket ble gjort på. Ingen

andre enn forsker og veileder fikk tilgang på datamaterialet, og det ble slettet etter transkriberingen var ferdig. Ved informasjonsmøtet fikk alle deltagere beskjed om at de får lese oppgaven før den ble levert inn dersom de ønsket, og trener ble gjort oppmerksom på at det var mulig å få dataene eller se på resultatene fra studien om ønskelig.

3.6 Dataanalyse

Etter å ha gjennomført observasjonen ble videofilen fra kameraet overført til PC-en. Deretter ble alt som ble sagt av trener underveis i kampen transkribert inn på et dokument på PC. Det transkriberte datamaterialet ble kodet inn i Bales (1950) «interaksjonsprosessanalyse» (se figur 2). Den består av 12 kategorier, som er fordelt inn i fire større hovedkategorier. Det som ble sagt av trener underveis i kampen ble kodet inn i disse fire kategoriene. Jeg sammenlignet resultatene og så på hvor mye trener sa i de forskjellige kategoriene. Av tidligere erfaringer vet jeg at trenere ofte kommuniserer en del med dommer, men også med seg selv. Jeg tilpasset derfor interaksjonsprosessanalysen for å bli mer idrettsspesifikk, og inkluderte tre ekstra kategorier som jeg definerte som «annet», «dommersnakk» og «selvsnakk». Det ble da totalt syv kategorier.

Bales (1950) IPA fire hovedkategorier har tre underkategorier med eksempler på hva som kan passe inn i hovedkategoriene (se figur 2). «Dommersnakk» dekker all kommunikasjon fra trener til dommer, det vil si alle reaksjoner og spørsmål. «Selvsnakk» omfatter tilfeller der trener snakker med seg selv, mens «annet» er uttalelser som var vanskelige å plassere i en kategori, for eksempel roping av enkeltord eller diskusjon med støtteapparat. For å fange opp den non-verbale kommunikasjonen ble det tatt notater under hele observasjonen. Opptaksinstrumentet tok opp det trener sa i timeouts også, men denne dataen kodes ikke inn i Bales (1950) IPA, og presenteres for seg selv.

3.7 Troverdighet

Å ha gjennomført en pilottest kan styrke validiteten til instrumentet brukt i forskningen. Validitet handler om at man måler det som faktisk skal undersøkes (Thomas et al., 2015, s. 203). I dette tilfellet om hvorvidt instrumentet faktisk målte kommunikasjonen til treneren. All den verbale kommunikasjonen gjennom kampen ble fanget opp, og å vite dette styrket validiteten til instrumentet.

I kvalitative studier prøver ikke forsker å gi numerisk bevis på at resultatene er reliable og valide. Det betyr dermed ikke at man innen kvalitativ forskning ikke er opptatt av å få pålitelige data og komme til konklusjoner som leseren kan stole på. I kvalitativ forskning som i

kvantitativ, argumenterer man for kvaliteten på datamaterialet og konklusjonene som ble utledet fra dataanalysen (Thomas et al., 2015, s. 383). Det brukes derimot andre begrep for å beskrive kvalitet i kvalitativ forskning. Begrepet «troverdighet» har blitt brukt for å bedømme den generelle kvaliteten fra studien (Lincoln & Guba, 1985). Rossmann og Rallis (2012) har senere delt denne troverdigheten inn i to spørsmål; Er studien utført på en kompetent måte? Er det utført på en etisk måte?

Etikk spiller ofte en viktig rolle i bedømming av kvalitativ forskning. Dette omhandler blant annet etisk behandling av deltagerne i studien din. Som forsker tilbringer man en del tid sammen med deltagerne i studien, og de skal behandles med verdighet fra start til slutt. Dette handler for eksempel om at dersom de blir lovet anonymitet for å være med i studien, skal forskere opprettholde løftet om anonymitet i studien (Thomas et al., 2015, s. 383).

Lincoln og Guba (1985) beskriver fire konsepter som kan brukes i kvalitativ forskning. Disse fire er kredibilitet, overførbarhet, pålitelighet og verifiserbarhet. Kredibilitet er en kvalitet studien får når deltagere og konteksten for en studie er nøyaktig beskrevet. Overførbarhet i kvalitativ forskning handler om man kan bruke resultatene man får i forskningen sin, og overføre de til andre tilfeller. Påliteligheten til forskning går på kvaliteten av datamaterialet som brukes i den enkelte kvalitative studien. Til slutt verifiserbarhet, som er en karakteristikk i kvalitativ forskning som adresserer om andre kan stole på resultatene studien presenterer (Thomas et al., 2015, s. 384).

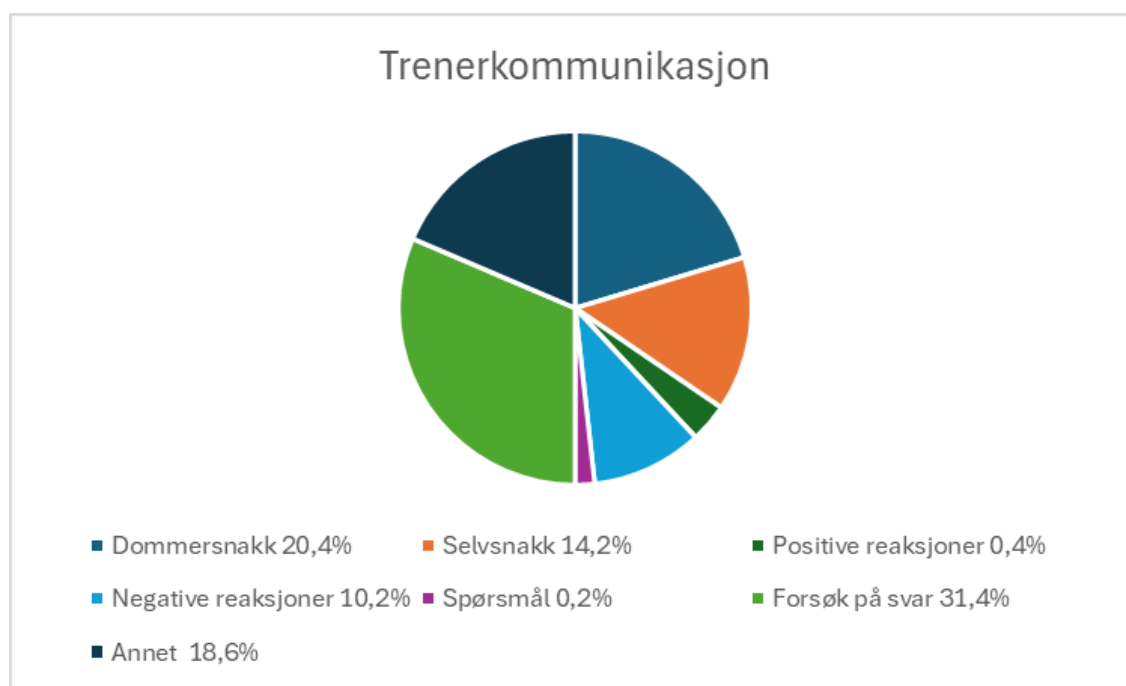
I forskning er det sentralt at man reflekterer over sin egen rolle som forsker og hvordan egen forforståelse kan påvirke resultatene man produserer (Tjora, 2021, s. 278–279). Det er vesentlig å adressere forskerens rolle og ens egen forforståelse for å sikre troverdighet og pålitelighet i studien (Tjora, 2021, s. 279). Dette kan være hvordan forskerens tidligere erfaringer og holdninger kan påvirke hvordan studien gjennomføres og tolkningen av datamaterialet (Creswell & Creswell, 2018). Det ble derfor i denne studien vektlagt en transparent tilnærming til utførelsen av studien.

4.0 Resultater

Jeg skal i dette kapitlet presentere resultatene fra min observasjon. Dataene ble kodet i Bales (1950) IPA, med tre tilleggskategorier. Kapitlet er delt inn i «sosial-emosjonelt»-, «oppgave»- og «egenmodifisert»- område, og det blir presentert eksempler fra de ulike kategoriene. Uttalelsene er blitt kodet inn etter hvilken kategori den tilhørte. Feltnotater tatt før, under og etter kampen vil også bli presentert, i tillegg til at timeouts også blir presentert for seg selv.

4.1 Koding i Bales IPA (1950)

Figur 3 viser en oversikt over de ulike typer kommunikasjon som ble kommunisert verbalt gjennom kampen, og hvor mange som ble sagt av de forskjellige. Etter å ha kodet ferdig dataene i de syv ulike kategoriene endte jeg opp med totalt 226 verbale kommentarer fra trener (se figur 3).

Figur 3. Kakediagram som viser inndeling av den observerte elitetrenerens kommunikasjon under kampen. Totalt 226 uttalelser.

4.1.1 Sosial-emosjonelt område

Under sosial-emosjonelt område presenteres de positive og negative reaksjoner trener har kommet med gjennom kampen. Av de totalt 226 verbale utsagnene ble 31 av disse plassert inn under sosial-emosjonelt område. Totalt ble åtte utsagn plassert under positive reaksjoner, og 23 plassert under negative reaksjoner. Negative reaksjoner er kommunikasjon der treneren er uenig og avviser det som sies av andre, eller at kommunikasjonen viser spenning og er lite vanlig:

«HEEEI (brøling) Må springe hjem for faen»

«Satan altså, hva i faen er det vi holder på med?!»

«Null! Neste! Nei, satan da»

De negative reaksjonene trener kom med, var ofte høylytte uttalelser, på grensen til brøling. Det var ganske korte beskjeder, og alle spillerne fikk med seg disse reaksjonene.

Positive reaksjoner er all kommunikasjon som virker vennlig mot andre, og der man sier seg enig i det den andre personen sier:

«Bra Spiller 1! Bra»

«Fortsett, fortsett! Følg, yes!! Kjør, Kjør!!»

«Bra forsvar»

De positive reaksjonene trener kom med, var for å forsterke det laget gjorde bra. H*n var kort og presis i sine tilbakemeldinger, når h* kom med de positive reaksjonene var det ikke like høylytt som med de negative.

4.1.2 Oppgave-område

Her vil alle utsagn som har blitt plassert under «forsøk på svar» og «spørsmål» presenteres. Av de 226 totale utsagnene trenere kom med gjennom kampen var 75 av disse innenfor oppgaveområdet. Den enkelte kategorien med klart flest tilfeller, var kategorien «forsøk på svar» med totalt 71 tilfeller. Der var det verbale utsagn fra trener som enten gir informasjon, gir sin mening eller gir forslag til spillerne:

«Pasning så skyte der, skal jo ikke skyte i den situasjonen»

«Tenk hver gang nå Spiller 2, hver gang skal du være farlig på målet, uansett om du skal spille en pasning. Okei? Ha det som fokusområde nå»

«Må tidligere på sperren. På 5 ja, da må du være tidlig. Spiller 3 skal jo bare kunne springe rett gjennom der når hun får ballen»

Kategorien «spørsmål» er all kommunikasjon der trener ber om informasjon, meninger eller forslag til ting. Gjennom kampen ble det registrert fire tilfeller i kategorien «spørsmål»:

«Kommer de så høyt på deg der, at du ikke tør å spille der eller?»

«Spiller 8 er du klar? Spiller 8»

«Nei okei, ja okei, det var ikke det dere skulle gjøre nå. Hva var det du tenkte?»

4.1.3 Egne modifikasjoner

I tillegg til de fire kategoriene i Bales (1950) sin modell, ble det lagt inn tre ekstra kategorier som ble ansett som sentrale i denne studien. Disse tre var dommerkommunikasjon, selvsnakk og annet. Totalt hadde disse kategoriene 120 tilfeller gjennom kampen. Som nevnt i kapittelet om dataanalyse ville mye av kommunikasjonen med dommer (e) kunne plasseres inn i «spørsmål»- eller «negative reaksjoner»- kategorien. Den formen for kommunikasjon som forekom mest hyppig av disse tre, var «dommerkommunikasjon» med totalt 46 tilfeller. Innenfor kategorien «dommerkommunikasjon» har absolutt all kommunikasjon med dommer blitt plassert:

«Hei! Hei! Det er 3 skritt! Hun får jo lov til å stå i ro? Hun står og venter helt i ro! Helt i ro!»

*«Et krasj?? Hun som springer fram må jo være interessert i ballen, ellers så er jo det en»
forseelse?»*

«Skal vi få passivt etter to satsinger?»

Den andre kategorien som ble lagt inn, var «selvsnakk». Her er det alt trener sa som ble tolket slik at treneren snakket med seg selv. I likhet med dommerkommunikasjon kunne mye av dette også gå inn under andre kategorier, men dersom det blir tolket at den kommunikasjonen trener sier ikke er ment for noen andre, har den blitt plassert i «selvsnakk». Totalt ble 32 uttalelser plassert i denne kategorien:

«Det går så jævlig treigt, at det ikke skal være mulig»

«Spiller 2, se nå på målet... (oppgitt til seg selv?)»

«Ååå tilbake, åå gå.. salan»

Utsagn som ikke ble ansett til å passe inn i noen av de andre kategoriene, ble satt i en egen kategori som heter «annet». Her er alle utsagn fra trener som er vanskelige å plassere inn i noen av de andre kategoriene bli plassert, fordi de passet like godt i flere kategorier eller at de ikke passet i noen kategori. Av totalt 226 uttalelser ble 42 plassert i «annet»:

«Kjør!»

«Spiller 3! (rop for å få oppmerksomhet, kanskje bytte forsvar/angrep?)»

«De hadde jo ikke blåst hvis ikke jeg hadde ropt, det er jo faen meg flaut. Satan altså, faen at vi må rope der for at de skal blåse er jo fryktelig»

4.2 Timeouts

4.2.1 Første omgang

Under en håndballkamp har hvert lag tre timeouts, men ikke mer enn to per omgang. Det ble tatt fem timeouts i denne kampen, to i første- og tre i andre omgang. Den eneste timeouten som viste en tydelig positiv effekt var den første som ble tatt. Trener var da misfornøyd med innsats og nivå, og påpekte at de slurvet med ting de vanligvis var gode på.

«Ja kom her, når er det på tide at... Det her er helt ræva, sorry at jeg sier det, altså»

Instruksjonene som ble gitt var klare og direkte, og laget responderte slik trener ønsket at de skulle. Det ble observert en økt innsats og fokus, der de scoret mer enn motstanderne.

Trener var mer fornøyd med spillerne i kampens andre timeout, og ga honnør for den positive reaksjonen fra forrige timeout.

«Det er bedre enn forrige timeout nå, men vi må holde det oppe»

Instruksjonene var enkle og budskapet var å opprettholde nivået, og spille litt tøffere forsvarsspill. Trenerens råd ble fulgt, men laget oppnådde ikke samme effekt som ved forrige timeout.

4.2.2 Andre omgang

Timeoutene hadde mindre virkning i andre omgang. Det ble sagt mindre i omgangens to første timeouts. Trener forklarte i andre omgang i hver timeout et enkelt trekk laget skulle gjøre i angrep, og gikk ellers kun gjennom spillerbytter. Spillerne fulgte beskjedene som ble gitt i korte perioder etter timeoutene. I kampens siste timeout ga trener beskjed om å tvinge motstanderlaget til hurtige avslutninger, for å skaffe flere muligheter selv.

«Så dytter du henne litt, også lar du henne gå, så får de kanskje skritt på det, hvis du ikke holder hele tiden, skjønner»

De gjorde som de fikk beskjed om, men til ingen nytte. Motstanderlaget fortsatte å score på sjansene sine, som resulterte i at laget tapte kampen. Effekten av timeoutene var mest tydelig i

første omgang, spesielt etter den kampens første timeout. Den ble mer begrenset effekt i andre omgang, der det ikke er sikkert hva grunnen til det er.

4.3 Feltnotater

4.3.1 Møter og garderobesnakk

Laget møttes 1,5 time før kampstart. I møtene før kamp var mye av kommunikasjonen de siste taktiske vurderinger og lagets arbeidsoppgaver. Laget hadde som mål å «drepe» kampen tidlig, og trener ønsket at laget var påskrudd fra start. H*n hadde forståelse for at laget var inne i et tøft kampprogram, og kunne være slitne. Spillerne ble bedt om å gi beskjed dersom de ikke følte seg påskrudd, dersom de måtte endre på lagoppstillingen før kampstart. Det ble gitt få individuelle beskjeder, og fokuset var at laget skulle opptre som en enhet. De ble kollektivt enige om at dette var en kamp de skulle vinne, ettersom de møtte antatt svakere motstand.

Pausepratene handlet i hovedsak om de nevnte fokusområdene, og trener var opptatt av hvordan spilleren følte de løste disse. Resten av pausen var det stort sett trener som snakket, og tok opp det laget hadde snakket om før kamp, der de ønsket å «drepe kampen», noe de ikke hadde klart.

«Nå har vi fått oss en kamp»

Trener hadde en lang prat med spillerne i garderoben etter kampen. Spillerne ble spurt om hvordan de selv mente de hadde prestert i forhold til arbeidsoppgavene deres. Treneren uttrykte forståelse for at laget var slitne, men var skuffet over at ingen ga beskjed om at de var slitne, ettersom trener observerte at flere spillere ikke var i toppform. H*n savnet kommunikasjon motsatt vei, og at spillerne tok mer del i samtaler angående hvordan laget skal spille. Under er noen sitater fra trenerens prat etter kampslutt:

«vanskelig å vite helt hva jeg skal si»

«noen av dere må gå kraftig i dere selv»

«motstanderne fikk troen på seier etter ett angrep»

Praten ble avsluttet med å si at dette er noe de skal reise seg fra sammen, og allerede nå tenke neste kamp. De nevnte fokusområdene og arbeidsoppgavene var at laget skulle styre tempoet i kampen, og løpe mye. Dersom spillerne var slitne skulle de si ifra, og laget skulle være gode på det enkle. Den avsluttende beskjeden trener kom med var at trener hadde en forventning om at spillerne var ærlige dersom de ikke følte seg 100% påskrudde.

4.3.2 Under kampen

I starten av kampen forholdt trener seg relativt rolig og kommuniserte mest med spillerne på benken, med kun korte og konkrete beskjeder til spillerne på banen. Det ble observert et tydelig kroppsspråk hos trener, både med positive og negative reaksjoner. Da med å være tydelig oppgitt ved enkle feil, eller ved å gi applaus og tommel opp ved gode prestasjoner, gjennom hele kampen.

I andre omgang var det mer dommerkommunikasjon fra trener, som var tydelig misfornøyd med mange situasjoner. Flere ganger ble det observert at trener ga beskjeder til spillerne på banen ved bruk av håndsignaler. For eksempel ved å holde opp to og tre fingre for å indikere at en spiller skulle skyte mellom forsvarers toer og treer. Disse beskjedene lyttet spiller til og lyktes i neste lignende situasjon. Det ble gitt mer tydelige beskjeder til spillerne på banen i andre omgang, og mindre kommunikasjon med benken. Trener hadde fortsatt et tydelig kroppsspråk, og i likhet med første omgang var det både positivt og negativt.

5.0 Diskusjon

Hensikten med denne studien var å undersøke hvordan en trener hos et kvinnelig elitelag kommuniserer under en kamp. Dette vil bli belyst ved å diskutere resultatene fra denne studien opp mot tidligere studier på samme område. I tillegg vil de metodiske valgene som er blitt gjort i denne studien, begrunnes og diskuteres. Til slutt vil det bli diskutert hva videre forskning på trenerkommunikasjon kan undersøke.

5.1 Trenerkommunikasjon

Studien til Slancova og Slancova (2021) viser at trenere bruker mye instruksjoner og kommandoer i sin verbale kommunikasjon. I case-studien gjort på en enkelt kvinnelig elite-trener, ble det observert at den dominerende kategorien var «forsøk på svar», med over 31% av all verbal kommunikasjon. Dette viser at treneren observert i denne studien, i likhet med trenere fra tidligere forskning (Slancova & Slancova, 2021), kommer med mye instruksjoner, kommandoer, samt sin egen mening og forslag til spillerne.

I forhold til det sosial-emosjonelle området, fant Slancova og Slancova (2021) at kommunikasjonen preges av positive tilbakemeldinger for å motivere spillerne sine. Det er blitt gjort flere studier på lagidretter som viser at positive tilbakemeldinger kan ha en innvirkning på laget. Høigaard et al. (2017) fant i sin studie at positive tilbakemeldinger hadde en positiv relasjon til lagidentitet, mens negative reaksjoner hadde ingen signifikant relasjon. Tidligere funn står dermed i kontrast med funnene gjort i denne case-studien, der treneren hadde klart flere negative reaksjoner (23) enn positive (8). Slancova og Slancova (2021) fant og at trenere gestikulerer mye, og at det kommer non-verbal kommunikasjon fra trenere i reaksjoner etter situasjoner eller for å supplere de verbale beskjedene som kommer. Underveis i kampen ble det notert at trener hadde et tydelig kroppsspråk, både positivt og negativt. Modellen til Bales (1950) tar ikke hensyn til non-verbal kommunikasjon, og reaksjonene kom derfor ikke med i den. Trener kom ofte med positive non-verbale reaksjoner underveis i kampen, som kan være med på å forklare hvorfor det ble registrert så få positive verbale utsagn. Dette viser at de positive reaksjonene til treneren er hovedsakelig non-verbale reaksjoner i kampen som ble undersøkt. Samtidig kommer trener også med tydelige non-verbale negative reaksjoner ved situasjoner der h*n var misfornøyd, så det trenger nødvendigvis ikke ha noe å si for forholdet som ble registrert mellom positive og negative reaksjoner.

Tidligere forskning har vist at når trenere henvender seg til dommere i kampsituasjoner, er det ofte med uenighet eller negative uttalelser (Debanne, 2014). Likevel er det enkelte trenere som

forsøker å skape positive forhold til dommere ved å vise enighet, spesielt i situasjoner der avgjørelser går mot laget deres, for å skape tillitt og påvirke fremtidige avgjørelser. Debanne (2014) fant at trenere varierer mye i forsøk på å påvirke dommere. Det kan være alt fra direkte uenighet til mer subtile teknikker som humor og vennlighet. Mesteparten av dommersnakket registrert i denne studien var spørsmål eller direkte uenighet. Av 46 tilfeller (totalt 20,4% av den verbale kommunikasjonen til treneren) går ingen under det Debanne (2014) kaller subtile teknikker som humor og vennlighet. Alle reaksjoner fra trener til dommer var negative reaksjoner eller spørsmål som betvilte avgjørelsene til dommerne.

Debanne (2014) fant og at dersom trener får gult kort i 1 omgang, er det mindre kommunikasjon fra trener til dommere i 2 omgang da de er klar over risikoen for ytterligere straff (2 minutters utvisning). Treneren observert her fikk gult kort 17 minutter ut i andre omgang, og pådro seg en to-minutters utvisning mot slutten av kampen. Studien til Debanne (2014) nevnte ingenting om det var noe forskjell mellom å få gult kort i 1 omgang kontra 2 omgang, men at trenere gikk over til å oftere forsøke å påvirke dommernes avgjørelser, istedenfor å kommunisere misnøye med avgjørelser allerede gjort. Resultatene i denne studien står i kontrast med dette, der trener kommuniserte misnøye og uenighet i større grad etter å ha mottatt et gult kort. Dette kan ha noe med at laget presterte dårligere enn antatt på forhånd av kampen, og det kommer som resultat av en frustrasjon over mange situasjoner.

Det ble registrert få spørsmål fra trener under kampen, som indikerer at trener i stor grad tar på seg rollen som instruktør (Sæther, 2015). I garderoben i pausen og etter kamp startet treneren med å be om spillernes meninger og hvordan de kan løse ulike utfordringer som oppstod under kampen. Trener stiller totalt kun fire spørsmål under hele kampen, men starter både pauseprat og praten etter kampen med å stille spørsmål felles til alle spillerne. Grunnen til dette er vanskelig å si sikkert. Det kan være tidsmessige årsaker ved, som at det ofte ikke er mulig å stille spørsmål til spillerne under kampen siden de ikke rekker å svare. I en håndballkamp er det høyintensitets-situasjoner nesten hele tiden, og spillet foregår mange raske omstillinger mellom angrep og forsvar (Wagner et al., 2014).

Som nevnt tidligere vil det være noen rammefaktorer for interaksjoner mellom mennesker, som for eksempel kommunikasjon under en håndballkamp. Disse rammefaktorene kan være hvor mye tid man har til å kommunisere og hvilken hensikt kommunikasjonen har (Haugstvedt & Stordal, 1995). Når man kun har noen sekunder til rådighet kan det være lettere for trener å kunne komme med klare instruksjoner som er lette å forstå, slik at man unngår misforståelser. For å unngå misforståelser gjør man større taktiske justeringer når man har mer tid til rådighet, og trener kan

diskutere med spillerne slik at deres mening også kommer fram, f.eks. i timeouts eller pauseprat. Dette kan også være grunnen til at trener stiller spillerne sine såpass få spørsmål gjennom kampen.

Trener hadde en del uttalelser plassert under kategorien «selvsnakk», ca. 14% av alle verbale utsagn ble plassert i denne kategorien. Selvsnakk kan være en måte for trener å reflektere over strategier og håndtere stress underveis i kampen (Schwartz, 1986), i tillegg til at trener ikke påvirker laget negativt. Opplever trener frustrasjon ved enkelte situasjoner, kan selvsnakk være fint for å få ut frustrasjon samtidig som man unngår å ta den ut over egne spillere (Schwartz, 1986). For eksempel at man i stedet for å rope ut hvor dårlig noen er til å skyte etter et bomskudd, sier det lavt for seg selv heller. Det å håndtere frustrasjon slik kan bidra til et mer positivt lagmiljø, og en støttende atmosfære.

5.2 Metodisk diskusjon

Det ble diskutert tidligere hvorfor det ble registrert så få spørsmål under kampen. Dette kan og ha noe med måten datamaterialet ble analysert på. Bales IPA (1950) hadde kun fire kategorier, der det ble lagt inn tre ekstra kategorier for å gjøre kodingen av datamaterialet mer idrettsspesifikk i en håndballkontekst. Spørsmål var en vanskelig kategori å kode inn i, ettersom det kan plasseres i de andre kategoriene også. Mange av uttalelsene som ble plassert i «dommersnakk» var direkte spørsmål til dommerne, og kunne teknisk sett bli plassert under «spørsmål». Derfor kan det diskuteres om denne modellen var den beste måten å analysere datamaterialet på, ettersom mye av det som ble sagt underveis i kampen kunne blitt plassert i flere kategorier.

I kvalitativ forskning brukes ofte andre begreper enn «validitet» og «reliabilitet» for å bedømme kvaliteten på en studie, da i motsetning til kvantitative studier der disse begrepene er sentrale (Thomas et al., 2015, s. 383). Det brukes andre begrep, som troverdighet, kredibilitet, overførbarhet, pålitelighet og verifiserbarhet innenfor kvalitativ metode (Lincoln & Guba, 1985). Disse konseptene er blitt videreutviklet av Rossmann & Rallis (2012), spesielt når det gjelder etikk. For å sikre troverdighet og kvalitet er etisk behandling av deltagerne avgjørende. Dette innebærer informert samtykke, beskyttelse av deltagers anonymitet og respekt for deltagerne.

I denne studien ble det tilbragt mye tid sammen med deltakerne, og det ble håndtert data som kunne inneholde personopplysninger. For å sikre at studien ble gjennomført på en etisk måte, ble det tatt hensyn til forskers behandling av deltagerne (Thomas et al., 2015, s. 93). For å unngå

at det skulle komme som noe overraskelse på spillerne at de skulle observeres, ble studien presentert i god tid før gjennomføring. Spillere og trener ble informert om at det var frivillig å delta, og at de når som helst kunne trekke seg fra studien. Alle deltagere ble også lovet anonymitet, som ble opprettholdt gjennom studien. Identiteten til det observerte laget ble skjult i resultatene, og trener ble henvist til som «trener» eller «h*n». Dersom treneren brukte spillernes navn under kampen, ble disse navnene anonymisert ved bruk av tall (for eksempel «spiller 1», «spiller 2», osv..). Ingen andre enn forsker og veileder har hatt tilgang på datamaterialet. På bakgrunn av disse tiltakene kan det konkluderes med at denne studien er blitt gjennomført på en etisk måte.

De fire begrepene kredibilitet, pålitelighet, overførbarhet og verifiserbarhet er av stor betydning når det gjelder å vurdere kvaliteten på kvalitative studier (Thomas et al., 2015, s. 384). Overførbarhet handler om resultatene fra en studie kan brukes i andre sammenhenger eller overføres til andre situasjoner (Thomas et al., 2015, s. 384). Det ble i denne studien observert én trener under én enkelt kamp. Derfor er overførbarheten begrenset, ettersom resultatene fra denne studien kanskje ikke kan overføres til andre trenere eller kamper. Selv om man ikke ut fra resultatene i denne studien kan trekke generelle konklusjoner om hvordan elite-trenere kommuniserer under en håndballkamp, får man et innblikk i hvordan denne spesifikke treneren kommuniserte under én enkelt kamp.

Kredibilitet er et viktig aspekt innenfor kvalitativ forskning, og er noe man oppnår ved en nøyaktig beskrivelse av deltagere og kontekst (Thomas et al., 2015, s. 384). Utvalget i studien beskrives ikke veldig nøye, dette er i hovedsak for å opprettholde anonymiteten til deltagerne i studien. Man kan fortsatte argumentere for at studien har en høy grad av kredibilitet. Dette kommer av at det er en grundig beskrivelse av settingen studien foregår i, selve kampen og hvilken data som skal samles inn (Thomas et al., 2015, s. 384). I tillegg til dette er metode, prosedyre, instrument, innsamlingsprosess, og pilot-testing for å sjekke validitet av datainnsamlingsinstrumentet godt beskrevet. Alt dette er med på å vise at det er blitt gjort nødvendige steg for å sikre pålitelige og nøyaktige data.

Pålitelighet i denne studien vil handle om de innsamlede dataene og kvaliteten på disse (Thomas et al., 2015, s. 384). Metod delen i denne studien er åpen og transparent. Datainnsamlingsprosessen er nøye beskrevet for å gi leser innsikt i hvordan studien ble gjennomført. Det ble i tillegg gjennomført en pilot-test for å være sikker på at kvaliteten på dataene var god nok. Med en slik åpen tilnærming, får leseren mulighet til å selv vurdere påliteligheten av studiens resultater (Thomas et al., 2015, s. 384).

Det siste begrepet som nevnes under kvalitet i kvalitative studier, er verifiserbarhet, om man kan stole på resultatene studien presenterer (Thomas et al., 2015, s. 384). Både hvordan dataen blir samlet inn og hvordan den blir analysert, blir nøye beskrevet i studien. Når man skal argumentere for verifiserbarheten til noe, sies det ofte at man skal oppnå samme resultat dersom man gjennomfører studien på nytt slik den er beskrevet. I dette tilfellet kan ikke dette eksempelet brukes, ettersom hver enkelt håndballkamp vil være unik, og reaksjonene til treneren vil også kunne variere fra kamp til kamp.

Hadde man bare analysert det verbale treneren sa, kunne man fått feil inntrykk av trenerens sin kommunikasjon siden man ikke hadde inkludert det non-verbale. Ved at jeg i denne studien har gjort feltnotater gjennom hele kampen, får man og et innblikk i den non-verbale kommunikasjonen til trenere. På denne måten blir risikoen for feiltolkninger mindre, og man får et mer gyldig perspektiv av treneren sin kommunikasjon i kamp.

5.3 Fremtidig forskning

I framtidige studier som skal undersøke kampkommunikasjon hos elitetrenere vil det være sentralt å inkludere datamateriale fra flere trenere. Da vil man kunne sammenligne hvordan de ulike trenerne kommuniserer og finne forskjeller og likheter. Dersom man har data fra flere elitetrenere for kvinnelige håndballag, kan man si noe om kommunikasjonsmønstre blant denne gruppen generelt, i stedet for å kunne si noe om kun en enkelt trener. Ettersom mye av kommunikasjonen til treneren var non-verbal, anbefales det for videre forskning å ha et større fokus på den non-verbale kommunikasjonen under kampen. Da får man et enda større innblikk i trenerens kommunikasjon under kamp.

6.0 Konklusjon

Denne studien undersøker kommunikasjon hos en håndballtrener for et kvinnelig elitelag under kamp og sammenligner resultatene med tidligere forskning på samme tema. Resultatene viser at en stor del av trenerens kommunikasjon består av å gi instruksjoner til spillerne. Det ble også observert flere negative enn positive verbale reaksjoner hos trener. Det var og en tydelig tendens til at trener uttrykker uenighet med dommere, ofte med negative kommentarer og frustrasjon. Man kan ikke si noe om hvorfor det kommer så mange negative uttrykk til dommeren, men kan anta at det har noe å gjøre med misnøye til dommer, eller for å få ut egen frustrasjon. Fra et anvendt perspektiv vil det være sentralt å påpeke at trenere på elitenivå bør være bevisst på hvordan deres verbale og non-verbale kommunikasjon under kamp kan påvirke enkeltspillere og laget som helhet.

Metodisk sett kan Bales IPA-modell (1950) ha noen begrensninger, ettersom noen verbale kommunikasjonselementer kan klassifiseres i flere av de valgte kategoriene. Dette antyder at lignende forskning videre kan dra nytte av analysemodeller med tydeligere skille mellom de forskjellige kategoriene, der uttalelser ikke kan passe inn flere steder. I framtidige studier bør det inkluderes flere trenere i utvalget, som bør observeres over flere kamper. I tillegg bør man undersøke den non-verbale kommunikasjonen hos trenerne, slik at man får større innsikt i den totale kommunikasjonen til trenerne.

Referanseliste

- Andreassen, K. S., Wadel, C., & Ådland, S. (1989). Ledelse, teamarbeid og teamutvikling i fotball og arbeidsliv. I *Norbok*. SEEK. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008061001002
- Bales, Robert., F. (1950). *Interaction Process Analysis: A Method for the Study of Small Groups*. The University of Chicago Press.
- Bjørndahl Iversen, A. (2011). Kvalitative og kvantitative metoder – et kontinuum? *Sosiologisk tidsskrift*, 19(2), 175–183. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2011-02-04>
- Canon, N. (2024). *Canon XA15/XA11 profesjonelt videokamera*. Canon Norge. <https://www.canon.no/video-cameras/xa15-and-xa11/>
- Carron, A. V., & Eys, M. A. (2011). *Group Dynamics in Sport* (4th edition).
- Coaches Education Platform*. (u.å.). World Association of Basketball Coaches. Hentet 1. februar 2024, fra <https://wabc.fiba.com/manual/level-1/11-team/11-4-game-coaching/4-1-preparing-a-game-plan/4-1-4-communication-with-players-during-games/>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (Fifth edition). SAGE.
- Debanne, T. (2014). Techniques Used by Coaches to Influence Referees in Professional Team Handball. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 9(3), 433–446. <https://doi.org/10.1260/1747-9541.9.3.433>
- Edmondson, A., & Harvey, J.-F. (2017). Cross-boundary teaming for innovation: Integrating research on teams and knowledge in organizations. *Human Resource Management Review*, 28. <https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2017.03.002>
- Entin, E. E., & Serfaty, D. (1999). Adaptive Team Coordination. *Human Factors*, 41(2), 312–325. <https://doi.org/10.1518/001872099779591196>
- Forskningsetikk ved UiS | Universitetet i Stavanger*. (u.å.). Hentet 23. november 2023, fra <https://www.uis.no/nb/forskning/forskningsetikk-ved-uis>
- Fortolkninger til Spillereglene | handball.no*. (u.å.). handball.no - Norges Håndballforbund. Hentet 15. april 2024, fra <https://www.handball.no/regioner/nhf-sentralt/praktisk-info/lover-og-regler/spillereglene-handball/fortolkninger-til-spillereglene/#Timeout>
- Frey, L. R., Botan, C. H., & Kreps, G. L. (1999). *Investigating Communication: An Introduction to Research Methods* (2nd edition). Pearson.
- Giske, R., Benestad, B., Haraldstad, K., & Høigaard, R. (2013). Decision-Making Styles among Norwegian Soccer Coaches: An Analysis of Decision-Making Style in Relation to Elite and Non-Elite Coaching and Level of Playing History. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 8(4), 689–701. <https://doi.org/10.1260/1747-9541.8.4.689>
- Haugstvedt, K. T., & Stordal, S. M. (1995). Kommunikasjon. I *Omsorg som arbeid* (Bokmål[utg.]. Oslo]: NKS-forl., 1995- . https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2009101600041
- Holme, I., M. ., & Solvang, B., K. ., (1996). *Metode og metodebruk* (3. utg.). Tano Aschehoug.
- Høigaard, R. (2020). *Gruppedynamikk og ledelse i idrett* (1. utgave.). Cappelen Damm akademisk.

- Høigaard, R., Haugen, T., Johansen, B. T., & Giske, R. (2017). Team identity in youth soccer: The role of coaches' feedback patterns and use of humour. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 12(6), 697–707. <https://doi.org/10.1177/1747954117738843>
- Jowett, S., & Felton, L. (2024). Quality Coach–Athlete Relationships. I *Social Psychology in Sport* (2nd Edition, s. 1–77). Human Kinetics.
- Kozlowski. (2018). *Enhancing the Effectiveness of Work Groups and Teams:Kozlowski, 2018*. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1745691617697078>
- Kozlowski, S. W. J., & Ilgen, D. R. (2006). Enhancing the Effectiveness of Work Groups and Teams. *Psychological Science in the Public Interest*, 7(3), 77–124. <https://doi.org/10.1111/j.1529-1006.2006.00030.x>
- Kruuse, E. (1999). *Kvalitative forskningsmetoder i psykologi og beslægtede fag—Biblioteksøk* (3. utg.). Dansk Psykologisk Forlag. <https://bibsok.no/?tnr=6906132>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. (1985). *Naturalistic Inquiry* (First Edition). SAGE Publications.
- Martens, R., & Vealey, R. S. (2023). *Successful Coaching* (Fifth edition). Human Kinetics.
- Mehrabian, A. (1972). *Nonverbal Communication*. Transaction Publishers.
- Nam, C. S., Lyons, J. B., Hwang, H.-S., & Kim, S. (2009). The process of team communication in multi-cultural contexts: An empirical study using Bales' interaction process analysis (IPA). *International Journal of Industrial Ergonomics*, 39(5), 771–782. <https://doi.org/10.1016/j.ergon.2009.03.004>
- Nilstun, C. (2018). Dyade. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/dyade>
- Raiola, G., & Di tore, P. (2012). Non-Verbal Communication and Volleyball: A New Way to Approach the Phenomenon. *MEDITERRANEAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES*, 3, 347–356. <https://doi.org/10.5901/mjss.2012.v3n2.347>
- Riley, M. W. (1963). *Sociological Research: A case approach*. Harcourt, Brace & World.
- Robson, C. (1999). *Real World Research: A Resource for Social Scientists and Practitioner-researchers*. Blackwell.
- Rossmann, G. B., & Rallis, S. F. (2012). *Learning in the Field: An Introduction to Qualitative Research*. SAGE.
- Schwartz, R. M. (1986). The internal dialogue: On the asymmetry between positive and negative coping thoughts. *Cognitive Therapy and Research*, 10(6), 591–605. <https://doi.org/10.1007/BF01173748>
- Sennheiser EW 112P G4 A1-Band*. (u.å.). Hentet 20. februar 2024, fra https://www.thomannmusic.com/intl/sennheiser_ew_112p_g4_a1_band.htm
- Slancova, T., & Slancova, D. (2021). *Analysis of Register in Coaches' Communication in Slovak – Basic Information*. <https://journals.uni-vt.bg/studiophilologica/eng/vol37/iss1/art15>
- Sullivan, P., & Feltz, D. L. (2003). The Preliminary Development of the Scale for Effective Communication in Team Sports (SECTS). *Journal of Applied Social Psychology*, 33(8), 1693–1715. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2003.tb01970.x>
- Sæther, S. A. (2015). *Trenerroller*. Fagbokforlaget.

- Thomas, J. R., Nelson, J. K., & Silverman, S. J. (2015). *Research Methods in Physical Activity* (Seventh edition). Human Kinetics.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4 utgave). Gyldendal.
- Wagner, H., Finkenzeller, T., Würth, S., & von Duvillard, S. P. (2014). Individual and Team Performance in Team-Handball: A Review. *Journal of Sports Science & Medicine*, 13(4), 808–816.
- Watzlawick, P., Bavelas, J. B., Beavin, J. H., & Jackson, D. D. A. (1967). *Pragmatics of Human Communication: A Study of Interactional Patterns, Pathologies, and Paradoxes*. Norton.
- Yin, R. K. (1986). *Case Study Research: Design and Methods*. SAGE.

Vedlegg

Vedlegg 1: Samtykkeskjema til tredjepersoner

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet: *En elitetreners kommunikasjon på kampdag.*

Formålet med prosjektet

Dette er et spørsmål til deg om du vil delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan en hovedtrener kommuniserer med laget og enkeltspillere på kampdag. Prosjektet er en bacheloroppgave som skal leveres våren 2024.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne forespørselen fordi vi skal ta lydopptak av din hovedtrener sin kommunikasjon i en eliteseriekamp. Som en konsekvens av dette kan din kommunikasjon med trener fanges av opp lydopptaket. Du blir definert som en tredjeperson i dette forskningsprosjektet, og må derfor godkjenne deltakelse i studien.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger er ansvarlig for personopplysningene som behandles i prosjektet. Faglig ansvarlig for prosjektet er førsteamanuensis Gaute Schei ved Universitetet i Stavanger.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å be om å få dine opplysninger slettet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å delta vil du godkjenne at din kommunikasjon underveis i kampen kan komme med på lydopptaket. Det er hovedtrenerens kommunikasjon vi skal undersøke, så ingenting du sier underveis i kampen vil bli analysert, tolket eller presentert som funn i denne studien.

Kort om personvern

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler personopplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Du kan lese mer om personvern under.

Utdypende om personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Det er frivillig å delta i prosjektet, og du kan når som helst trekke deg uten å måtte oppgi en spesiell grunn. Innsamlede data vil bli slettet og ikke benyttet i videre rapportering. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Faglig ansvarlig og bachelorstudent er underlagt taushetsplikt, og innsamlet data og feltnotater vil bli behandlet og oppbevart konfidensielt ved universitet i Stavanger.

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har informert om i denne samtykke erklæringen. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er bare faglig ansvarlig og bachelorstudent som vil ha tilgang til de innsamlede opplysningene. Lydfilene vil bli oppbevart konfidensielt ved server på universitetet i Stavanger. Du som deltaker og din klubb vil ikke kunne gjenkjennes i bacheloroppgaven.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har personverntjenestene ved Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- å be om innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Vi vil gi deg en begrunnelse hvis vi mener at du ikke kan identifiseres, eller at rettighetene ikke kan utøves.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes mai 2024.

Lydfilene vil bli slettet når de er transkribert og ingen navn eller personlige opplysninger vil foreligge i den transkriberte versjonen. Transkriberingen vil bli slettet i juli 2024.

Spørsmål

Hvis du har spørsmål eller vil utøve dine rettigheter, ta kontakt med:

- Veileder/Prosjektansvarlig: Gaute Sørensen Schei på telefon 41685870 eller e-post gaute.s.schei@uis.no
- Vårt personvernombud: Personvernombud ved Universitetet i Stavanger, Rolf Jegervatn, mail: personvernombud@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Sikts vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt på e-post: personverntjenester@sikt.no, eller på telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Gaute Schei

Bachelorstudent
Emil Rodahl

vet at jeg kan trekke meg når som helst, uten spesiell begrunnelse og at all data jeg har bidratt med da vil bli slettet.

Jeg samtykker til:

- Delta i studien som tredjeperson
- At min kommunikasjon underveis i kampen kan komme med på lydopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet juli 2024.

Sted

Dato

Deltakers underskrift

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet: *En elitetreners kommunikasjon på kampdag.*

Formålet med prosjektet

Dette er et spørsmål til deg om du vil delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan en hovedtrener kommuniserer med laget og enkeltspillere på kamp. Prosjektet er en bacheloroppgave som skal leveres våren 2024.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får denne forespørselen fordi du er trener i eliteserien i håndball. Du er valgt ut fordi vi vurderer at du er en trener som kan gi ett hensiktsmessig innblikk i hvordan en hovedtrener i eliteserien kommuniserer på kamp med laget og enkeltspillere.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger er ansvarlig for personopplysningene som behandles i prosjektet. Faglig ansvarlig for prosjektet er førsteamanuensis Gaute Schei ved Universitetet i Stavanger.

Frivillig deltakelse og anonymitet

Det er frivillig å delta i prosjektet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Du vil være anonymisert i prosjektet, og det vil ikke være mulig å gjenkjenne deg, spillere på laget ditt, eller klubben din.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å delta i studien vil du måtte bruke mikrofon der kommunikasjonen din på kamp blir tatt opp via lydopptak. Mikrofonen er tiltenkt å være påskrudd underveis i kampen. Omfanget vil være opptak på en kamp i januar-februar. Opplysningene vil registreres via lydopptak, samtidig som bachelorstudenten som gjennomfører prosjektet vil være fysisk tilstede på kampdag og ta skriftlige feltnotater. Alle navn som eventuelt registreres i lydopptaket vil anonymiseres i transkriberingen av lydopptakene.

Kort om personvern

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler personopplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Du kan lese mer om personvern under.

Utdypende om personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Det er frivillig å delta i prosjektet, og du kan når som helst trekke deg uten å måtte oppgi en spesiell grunn. Innsamlede data vil bli slettet og ikke benyttet i videre rapportering. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Faglig ansvarlig og bachelorstudent er underlagt taushetsplikt, og innsamlet data og feltnotater vil bli behandlet og oppbevart konfidensielt ved universitet i Stavanger. Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har informert om i denne samtykkeerklæringen. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er bare faglig ansvarlig og bachelorstudent som vil ha tilgang til de innsamlede opplysningene. Lydfilene vil bli oppbevart konfidensielt ved server på universitetet i Stavanger. Du som deltaker og din klubb vil ikke kunne gjenkjennes i bacheloroppgaven.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har personverntjenestene ved Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør, vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- å be om innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende,
- å få slettet personopplysninger om deg,
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Vi vil gi deg en begrunnelse hvis vi mener at du ikke kan identifiseres, eller at rettighetene ikke kan utøves.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes mai 2024.

Lydfilene vil bli slettet når de er transkribert og ingen navn eller personlige opplysninger vil foreligge i den transkriberte versjonen. Transkriberingen vil bli slettet i juli 2024.

Spørsmål

Hvis du har spørsmål eller vil utøve dine rettigheter, ta kontakt med:

- Veileder/Prosjektansvarlig: Gaute Sørensen Schei på telefon 41685870 eller e-post gaute.s.schei@uis.no
- Vårt personvernombud: Personvernombud ved Universitetet i Stavanger, Rolf Jegervatn, mail: personvernombud@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Sikt's vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt på e-post: personverntjenester@sikt.no, eller på telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen
Prosjektansvarlig
Gaute Schei

Bachelorstudent
Emil Rodahl

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [En elitetrener's kommunikasjon på kampdag], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg stiller frivillig opp til prosjektet og vet at jeg kan trekke meg når som helst, uten spesiell begrunnelse og at all data jeg har bidratt med da vil bli slettet.

Jeg samtykker til:

- å delta i studien
- å bruke mikrofon på kamp slik at kommunikasjonen min kan bli tatt opp på bånd

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet juli 2024.

Sted

Dato

Deltakers underskrift

Vedlegg 3: Meldeskjema

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
568117

Vurderingstype
Standard

Dato
29.01.2024

Tittel

En elitetrenerens kommunikasjon på kamp

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Stavanger / Fakultet for utdanningsvitenskap og humaniora / Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk

Prosjektansvarlig

Gaute Schei

Student

Emil Rodahl

Prosjektperiode

08.01.2024 - 31.07.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.07.2024.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Sikt har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket. Vi har nå vurdert at du har lovlig grunnlag til å behandle personopplysningene.

LOVLIG GRUNNLAG FOR UTVALG 1 OG 2

Lovlig grunnlag for behandlingen av personopplysninger vil være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a).

LOVLIG GRUNNLAG FOR TREDJEPERSONER

I forbindelse med lydopptak av trenerne og trenerens spillere vil det også bli tatt lydopptak av andre tilstede under kamp. Dette kan være spillerne på motstanderens lag, dommere og publikum.

Den planlagte behandlingen av personopplysninger er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 e).

Ifølge art. 6 nr. 3 b) skal grunnlaget for slik behandling fastsettes nærmere i nasjonal rett. Personopplysningsloven § 8 stadfester at behandling av personopplysninger for arkiv-, forsknings- eller statistikkformål er i allmennhetens interesse og kan gjøres på grunnlag av art. 6 nr. 1 e).

Prosjektet gjør nødvendige tiltak for å ivareta de registrertes rettigheter og friheter, jf. art. 89 nr. 1. I vår vurdering har vi lagt vekt på at tredjepersoner kan utøve sine rettigheter fordi de får kollektiv informasjon om prosjekts behandling av personopplysninger, behandlingstiden er kort og at det ikke vil notert ned noe av det tredjepersonene sier under lydopptakene. Det behandles begrenset med personopplysninger om tredjepersoner.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER - TREDJEPERSONER

Så lenge tredjepersoner kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter, jf. personvernforordningen: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og protest (art. 21).

Tredjeperson får ikke informasjon fordi det vil innebære en uforholdsmessig stor innsats å informere, sett opp mot nytten av å bli informert (art. 14 nr. 5 b). Personopplysningene behandles til forskningsformål, og behandlingsansvarlig gjør egnede tiltak for å verne

den registrertes rettigheter og friheter. I vår vurdering har vi lagt vekt på ...

UFORHOLDSMESSIG VANSKELIG Å INFORMERE TREDJEPERSONER INDIVIDUELT

De registrerte får ikke informasjon fordi det er umulig/uforholdsmessig vanskelig, jf. personvernforordningen art. 14 nr. 5 b). Personopplysningene behandles til forskningsformål, og behandlingsansvarlig gjør egnede tiltak for å verne den registrertes rettigheter og friheter. I vår vurdering har vi lagt vekt på de får kollektiv informasjon om prosjekts behandling av personopplysninger, behandlingstiden er kort og at det ikke vil notert ned noe av det tredjepersonene sier under lydopptakene.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Det er institusjonen du er ansatt/student ved som avgjør hvordan du må lagre og sikre data i ditt prosjekt og hvilke databehandlere du kan bruke. Husk å bruke leverandører som din institusjon har avtale med (f.eks. ved skylagring, nettspørreskjema, videosamtale el.).

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Se våre nettsider om hvilke endringer du må melde: <https://sikt.no/melde-endringer-i-meldeskjema>

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Vedlegg 4: Risikoanalyse

Risikoanalyse/vurdering i forskning med mennesker

Referansenummer fra NSD/REK o.L:

Prosjekt/studie: *Legg inn tittel på studien her*

Dato	Utarbeidet av (navn, tittel og signatur)	Kontrollert av (navn, tittel og signatur)	Sted (universitet, institutt og by)	Versjon #	Endelig dato for ferdigstilt dokument
07/02/2024	Emil Borg Rodahl, bachelorstudent <i>Emil Rodahl</i>	Gaute Sørense Schei, førsteamanuensis. <i>gaute Schei</i>	Universitetet i Stavanger. Institutt for grunnskolelærerutdanning, idrett og spesialpedagogikk. Stavanger	1	16.05.2024

Aktivitet	Risiko	Hvem kan bli rammet	Tiltak/metode for å kontrollere/minimere risiko	Sannsynlighet*	Alvorlighetsgrad**	Risiko vurdering***	Resultat (A-D) †	Andre kommentarer
<i>Observasjon</i>	<i>Emosjonelt ubehag</i>	<i>Deltaker</i>	<i>Hvis deltager viser tegn på emosjonelt ubehag dersom jeg er i garderoben før kamp eller i pausen, kan jeg som observatør gå ut av garderoben og kun observere selve kampen. Alle deltagere ble informert om studien i god tid før selve observasjonen, og hadde mulighet til å si fra dersom de ikke ønsket å delta</i>	2	2	4	B	<i>Risikoen er tilstrekkelig kontrollert</i>
<i>Observasjon</i>	<i>Anonymitet/konfidensialitet, andre får tilgang til datamaterialet</i>	<i>Deltaker</i>	<i>Dataen er kun lagret på forsker sin PC og på en minnepenn gjemt bort. Transkribering og koding ble gjort på egne dokumenter slik at de ikke ligger på samme dokument som bacheloroppgaven.</i>	1	2	2	B	<i>Risikoen er tilstrekkelig kontrollert.</i>

* Sannsynlighet

- 5 Svært sannsynlig - risiko vil oppstå gjentatte ganger. Forventes rutinemessig en gang hver 20-100 operasjoner, muligens ukentlig eller oftere hvis det utføres regelmessig.
- 4 Sannsynlig - vil forekomme flere ganger i året, så det er ikke overraskende når det skjer.
- 3 Mulig - kan forekomme noen ganger. Oppstår sannsynligvis en gang i året.
- 2 Usannsynlig - men kan forekomme en gang hvert 10-100 år.
- 1 Svært usannsynlig å forekomme. Sannsynligheten nærmer seg null.

** Alvorlighetsgrad

- 5 Dødsfall.
- 4 Stor/alvorlig skade - varig funksjonshemming, alvorlig amputasjon som f.eks. tap av hånd. Stort tap av tid.
- 3 Middels skade f.eks. brannskade, brudd, eller bevissthetstap. Antatt utilgjengelig for normalt arbeid i over 3 dager.
- 2 Mindre skader - Mer alvorlig kutt, forstuing, belastning, brannskader etc. der det ikke er mulig å komme tilbake til arbeid etter behandling. Det kan gå tapt tid - mindre enn 3 dager.
- 1 Ingen skader eller svært lav skade - f.eks. blåmerker, mindre kutt, nålestikk osv. der skaden tillater retur til arbeid etter førstehjelp - ingen tapt tid.

*** Risikovurdering = Sannsynlighet x Alvorlighetsgrad

*** Risikovurdering score (range: 1-25)

Lav risiko = 1-8; Medium risiko = 9-15; Høy risiko = 16-25

- **Lav risiko** – forbedre om mulig/nødvendig.
- **Medium risiko** – Innfør ytterligere tiltak for å redusere risikoen.
- **Høy risiko** – Vurder om prosjektet/studien må stanses eller innfør nødvendige tiltak umiddelbart.

† **Resultat (nøkkel):** **A** = triviell risiko; **B** = tilstrekkelig kontrollert, ingen ytterligere handling er nødvendig; **C** = ikke tilstrekkelig kontrollert, ytterligere handling er nødvendig; **D** = klarer ikke bestemme, ytterligere informasjon er nødvendig.